

Rovternen (Hydroprogne tschegrava Lep.) i Danmark.

Af TAGE LA COUR.

With a summary in English.

(Dansk zootopografisk Undersøgelse vedrørende Fugle. Beretning Nr. 6.)

Materialet, der ligger til Grund for denne Undersøgelse, stammer for Størstedelen fra den ornithologiske Litteratur*); men fra forskellig Side har Forfatteren dog modtaget værdifuld Hjælp, uden hvilken det ikke havde været muligt at fuldføre dette Arbejde, der dog blev langt mindre omfangsrigt end ventet, thi af vore sjældnere Fugle er der vist faa, hvorom der foreligger et mindre Materiale end om Rovternen. Som et Eksempel kan nævnes, at den overhovedet ikke omtales i de 20 første Aargange af „Dansk Jagttidende“, der ellers indeholder righoldige Oplysninger om mindre almindelige Fugles Forekomst her i Landet. Er der Grund til at formode, den har været mere almindelig end de faatallige Iagttagelser tyder paa? — det er dog en Fugl, man ikke undgaar at lægge Mærke til!

De ikke tidligere publicerede Oplysninger har jeg modtaget fra følgende, som jeg her bringer min bedste Tak: Dr. phil. P. JESPERSEN, Charlottenlund, der har foretaget en Udskrift af Zoologisk Museums Journal m. m., Grosserer CHR. KRÜGER, København, som bl. a. har tilsendt Oplysninger fra „Dansk zootopografisk Undersøgelse“, og Maleren JOHANNES LARSEN, Kerteminde.

*) Følgende Forkortelser er benyttet: COLLIN, 1887, 1888 og 1895: 1ste, 2det og 3die Supplement til KJÆRBØLLING: „Skandinaviens Fugle“. — D. F., Aarstal: „Danske Fugle“ ved P. SKOVGAARD, Viborg. Bd. I—IV. — D. O. F. T., Aarg. og Aarstal: Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift, 1.—33. Aarg. — KJÆRBØLLING, 1852: N. KJÆRBØLLING „Danmarks Fugle“ 1852. — KJÆRBØLLING, 1875: N. KJÆRBØLLING „Skandinaviens Fugle“ ved JONAS COLLIN, 1875—77. — TEILMANN, 1823: C. TEILMANN „Danmarks og Islands Fugle“, 1823. — V. M. N. F., Aarstal: Vidensk. Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening.

Geografisk Udbredelse.

Rovternen har som Ynglefugl en meget udbredt og sporadisk Fordeling. Den forekommer i Europa med spredte Ynglepladser ved Østersøen og den Botniske Bugt indtil omkring 65° N. Br. samt i Middelhavslandene. Ved Sveriges Østkyst findes den spredt fra det nordlige Småland til Norrbotten samt mere eller mindre konstant paa Gotland, Ålandsøerne og ved Finlands Syd- og Vestkyst. Endvidere er den truffet ynglende enkelte Steder i Estland samt ved den tyske Østersøkyst. Tidligere fandtes den ogsaa ynglende ved Nordsøen, bl. a. paa den tidligere danske Ø Sylt, hvor der indtil Verdenskrigen fandtes en Koloni, som i Begyndelsen af forrige Aarhundrede talte flere Hundrede Par, men efterhaanden blev reduceret saa stærkt, at den ved Aarhundredskiftet kun bestod af 10—15 Par. Foruden i Middelhavslandene findes Rovternen i det sydøstlige Europa bl. a. ved det Sorte og det Kaspiske Hav, hvorfra den trænger langt ind i Asien. Spredte Kolonier forekommer saaledes f. Eks. ved den Persiske Havbugt og videre mod Øst til de Malayiske Øer og Kina. I Afrika yngler den saavel paa Øst- og Vestkysten som i Sydafrika. I Nordamerika ved Store Slavesø, Klamath Lake, paa Øerne i den nordlige Del af Michigansøen, paa Labradors Sydkyst og derfra ved Kysterne af Texas, Louisiana, Mississippi og Sydcarolina. Det er en Trækfugl, der fra Europa overvintret i Afrika, Indien og paa Sundaøerne. De nordamerikanske Rovterner trækker til Californiens og Mexicos Kyser. En meget nærstaaende Race lever i Australien og New Zealand.

Forekomst i Danmark.

I de tre første Fjerdedele af det nittende Aarhundrede forekom Rovternen som regelmæssig, om end faatallig, Ynglefugl paa forskellige Øer i Kattegat, flere Smaaøer ved Samsø, paa Hesselø, Enø ved Gaunø, Udløbet af Ribe Aa samt i ret stort Tal paa Rømø.

Angivelserne for disse Ynglepladser, der er afsat paa Kortet Fig. 1, fordeler sig saaledes:

Nordre Rønner 1827

Bosserne ved Samsø.....

1824 (20 Par), 1870 (3 Par), 1877—78 (1 Par), 1880 (1 Par?)

Tunø Knop V. f. Samsø.....	1871 (1 Par), 1876 (4 Par)
Hesselø	1826
Enø.....	omkr. 1850
Udløbet af Ribe Aa	” 1823
Rømø	” 1823

Efter 1880 har den kun vist sig som ganske tilfældig Ynglefugl, idet den kun er konstateret med Sikkerhed som ynglende

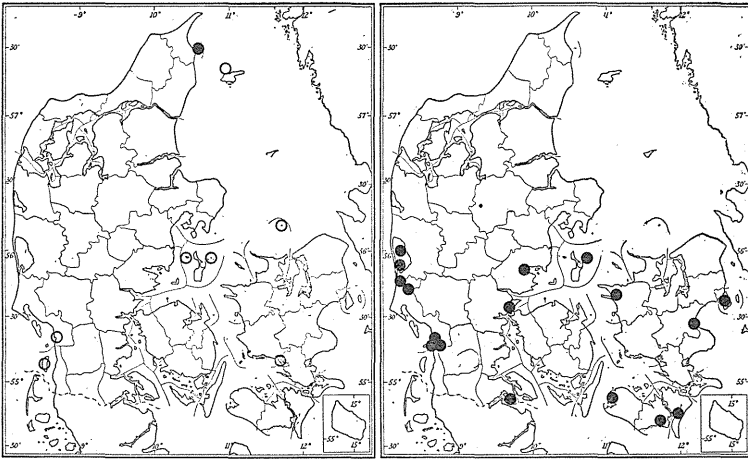

Fig. 1. Ynglepladser i Danmark.

○ før 1900.

● efter 1900.

Fig. 2. Samtlige Iagttagelsessteder af ikke ynglende Fugle.

paa Øen Græsholmen i Hirtsholmene i en længere Aarrække før 1919, da den ene Fugl af Parret blev skuddt. I „Danske Fugle“ Bd. III nævnes i D. O. C.s Ringmærkningslister 1930 og 1931, at 3 Rovterner er mærkede i 1931, hvilket jo tyder paa, at det drejer sig om et Kuld Unger; men ved en Henvendelse til „Dansk Ornithologisk Central“ nægtede P. SKOVGAARD at tilstille „Dansk zootopografisk Undersøgelse“ Oplysninger, hvilket jo desværre bidrager til at gøre dette Arbejde mindre fuldstændigt.

Iagttagelserne af ikke ynglende Rovterner, der er afsat paa Kortet Fig. 2, viser en udpræget sydlig Forekomst. Mærkelig nok er de aldrig truffet ved Fyns Kyster; det skal dog her anføres, at NAUMANN, Bd. XI, p. 176, meddeler: „Bei Rügen

nistet nur hin und wieder ein einzelnes Paar, und dies auch nicht alle Jahre. Von solchen hört man überdies noch aus mehreren Gegenden des Ostseestrandes oder einiger Ostseeinseln, Fühnen, Bornholm und anderen, sie scheint aber dort nirgends in starker Anzahl vorzukommen“. Men der skrives intet om Kilderne til disse Angivelser.

1. (Skagen-Frederikshavn.) R. HØRRING (Fuglene ved de danske Fyr i 1919, V. M. N. F., Bd. 79) meddeler: „En Rovterne, gammel Fugl, blev desværre skudt paa Hirsholmene den 5te Juli 1919; Fyrmester K. AGERSKOV indsendte Hovedet til Zoologisk Museum. Den hørte til et Par, der det Aar havde ynglet paa Græsholmen og havde 2 Unger; den tiloversblevne af Forældrene skal have opfodret Ungerne. Rovterner har i en længere Aarrække ynglet paa Græsholmen; det maa i høj Grad beklages, at denne sjeldne Fugl, der nu er udryddet som Ynglefugl paa Vesterhavsoerne, ikke har faaet Fred paa denne vor eneste Yngleplads, hvor den atter havde faaet Fodfæste.“*)
3. (Læsø.) FR. FABER fandt den i Juli 1827 ynglende paa Nordrerønnerne ved Læsø. (FR. FABER: Kort Efterretning om en zoologisk Rejse til det nordligste Jylland i Sommeren 1827. Tidsskr. f. Naturv. V, 1828.)
17. (Ringkøbing.) Ifølge KJÆRBØLLING, 1852, besøgte de gamle Fugle i August og September aarligt, fra Kolonien paa Sylt, den sydvestlige Kyst af Ringkøbing Fjord, hvorfra K. i de sidste 6 Aar (før 1852) fik flere Eksemplarer, og selv skød mange, hvilket stemmer nøje overens med hans Meddelelse i „Naumannia“, 1850: „Findet sich jährlich letzte Hälfte August und September in nicht geringer Zahl an verschiedenen Stellen von Ringkjöbing-Fjord ein; ich habe da viele erlegt und mehrere nachher erhalten.“

En skudt paa Ringkøbing Fjord den 16de August 1909, og kom i LEHN SCHIØLER's Samling (D. O. F. T., VI, 1911—12). En ad. ♀ skudt den 20de August 1911 ved Skern-

*) I D. F., 1923 findes i Artiklen „Fuglene i Omegnen af Hjørring og Frederikshavn“ en Meddelelse om, at et enkelt Par har ynglet i de seneste Aar. Formodentlig hentydes der her til det ynglende Par paa Hirtsholmene.

aaens Munding, blev sendt til R. JUL. OLSEN, der angiver, at Arten jævnlig ses i Ringkøbing Fjord (men absolut ikke yngler der) og antager, at det drejer sig om Fugle, der er paa Vejen til eller fra Ynglepladserne i Østersøen. (D. O. F. T., VI, 1911—12). Set ved Tipperne 27de Maj 1931. (Å. VEDEL TÅNING: „Ringkøbing Fjords Fugle“. Ringkøbing Fjords Naturhistorie i Brakvandsperioden 1915—31. København 1936). Købmand ALBERT PALM, Ringkøbing, meddeler til „Dansk zootopografisk Undersøgelse“: „Iagttaget nogle Gange ved Ringkøbing Fjord.“ Paa Henvendelse til Købmand PALM angaaende de nøjagtige Datoer for disse Iagttagelser er ikke modtaget Svar, hvorfor der muligvis sigtes til de i Litteraturen godtgjorte Tilfælde.

23. (Samsø.) I Juli 1824 fandt FR. FABER en Koloni paa 20 Par ynglende Rovterner paa Bosserne ved Samsø. („Ornis“, 1825)*. KJÆRBØLLING, 1852, skriver, at FR. FABER i 1824 fandt den ynglende paa Vejroen; men som Grundlag for denne Angivelse ligger sikkert Meddelelsen i „Ornis“ om Kolonien paa Bosserne. Artiklen, hvori omtalte Meddelelse findes, foreligger i dansk Oversættelse i D. O. F. T., XXII, 1928, (Side 67).

Ifølge velvillig Meddelelse fra Dr. JESPERSEN findes der i nogle Papirer, der fra Læge TH. GRILL's Enke er overgaaet til Zoologisk Museum, følgende Optegnelser af Dyr-læge C. GRILL om Rovternen:

„Den 4de Juni 1870 ynglede der 3 Par paa Bosserne.

Den 12te Juni 1871 ynglede et Par paa Tunø Knop, Vest for Samsø. (Hos COLLIN, 1888, anføres, at GRILL har fundet 4 Par ynglende samme Sted den 6te Juli 1876.)

Den 19de Juni 1877 et Par paa Bosserne — ynglende.

Den 10de Juni 1878 et Par paa Bosserne — ynglende.“
— Er siden ikke set af Dyr-læge GRILL. (I „Naturen og Mennesket“, 1895, har Dyr-læge GRILL skrevet en udmærket Artikel: „Erindringer fra ornitologiske Udflugter i Odense Fjord og Samsøbæltet“; her gives en meget morsom Skildring af Rovternen.)

*) Der findes som bekendt to Serier af Tidsskriftet „Ornis“, nemlig fra Aarene 1824—27 og Aarene 1885—1910.

- Ad. ♂ fra Bosserne 1ste Juni 1877. (Zool. Museums Journal.) Den 8de Juli 1880 saa A. H. FABER et Par paa Bosserne. (LÜTKEN: I. Jahresbericht (1883) über die ornith. Beobachtungsstationen in Dänemark, Ornith. Jahrg. I, 1885.) Paa Viborg Raadhus findes et Eksempel fra Bosserne, 26de Maj 1881, stammende fra Stiftsfysikus P. V. HEIBERG's Samling (D. O. F. T., XIX, 1925, S. 25).
24. (Horsens.) Snedkermester F. V. STRANGE, Horsens, har set en Rovterne ved Horsens Fjord 1935. („Dansk zootopografisk Undersøgelse“.)
25. (Kolding-Vejle.) En skudt ved Fredericia i November 1876. (COLLIN, 1877.)
27. (Nymindegab-Esbjerg-Ribe.) Sjælden (som ynglende) ved Udløbet af Ribe Aa. (TEILMANN, 1823.) „Yngler i Mængde paa Rømø.“ (TEILMANN, 1823.) „BØLLING fik den fra Ribe 1846.“ (KJÆRBØLLING, 1875.) Ofte ved Fiilsøen i August og September. (KJÆRBØLLING, 1852.) „27de Juni 1881 saa Viceinspektør H. WINGE én fiske i Sydenden af Varming Sø.“ (H. LANGE: „Fugleliv i Ribes Omegn“, 1919.) En ad. fra Trangebogten, Vesteraa ved Ribe, 27de Juni 1885. (Zool. Museums Journal.) I V. SAABY's Samling findes en Rovterne, Ribe, Foraar 1885. (D. F., 1931.) I August 1891 blev en ♂ skudt mellem Manø og Ribe. (COLLIN, 1895.) I Sommeren 1892 iagttoges en Flok paa 8 Stkr., der hver Morgen Kl. 5 fløj op ad Nipsaa og om Aftenen Kl. 8 vendte tilbage til Havet; 1 Stk. skudt ved Ribe 8. August 1893. (COLLIN, 1895.) Paa Herning Museum findes en fra Ribe 1895. (D. O. F. T., XIX, 1925.) En skudt ved Nymindegab 2den September 1910. (V. M. N. F., 1911, HØRRING, Fuglene ved de danske Fyr i 1910 og Zool. Museums Journal.) Én iagttaget ved Nymindegab i September 1913. (D. O. F. T., XI, 1916—17.) „Set 2 den 7de Maj 1914. Fuglene stod sammen paa en Sten ved Bredden af Nørreodde i Fiilsø, da jeg roede forbi dem. Næste Aar saa jeg en enkelt flyvende over mig omtrent paa samme Sted.“ (JOHS. LARSEN, Kerteminde.)
35. (V. Lolland.) „Den 9de Juni 1880 traf Propr. SUHR et Par ved Svenstrup pr. Nakskov.“ (COLLIN, 1895.)

36. (Ø.Lolland.) „I Grev RABEN's Samling findes et Expl., skudt ved Aalholm.“ (KJÆRBØLLING, 1875.)
37. (Falster.) I August-September 1915 modtog Konservator NIELSEN i Nykøbing F. en smuk ad. Fugl. (D. O. F. T., XI, 1916—17.)
40. (Ringsted-Køge.) „2 voksne Rovterner saas flyvende tæt forbi Køge Skibsværft den 10de August 1932; de iagttoges af Herr Kunstmaler K. H. SPARRE.“ (HØRRING: Fuglene ved de danske Fyr i 1932, V. M. N. F., 1933.)
41. (Skelskør-Sorø.) MELCHIOR traf baade Gamle og Unge paa Enø ved Gaunø. (KJÆRBØLLING, 1852.)
42. (Kalundborg.) I September 1868 blev en ad. ♂ skudt ved Kalundborg og kom i Grev F. LERCHE's Besiddelse. (KJÆRBØLLING, 1875.)
43. (Odsherred.) En pull. ♂ fra Hesselø, August 1826. (Zool. Museums Journal.) Iflg. Meddelelse i R. HØRRING: „Fugle III“, 1934, har Rovternerne samme Aar (1826) ynglet der.
46. (København-Amager-Saltholm.) I Københavns Kommunes Biologiske Studiesamling findes et udstoppet Eksempel, købt af en Konservator i København, der er mærket „Klarerboderne 4/9 1922“ — skal formodentlig være Kalveboderne. (Mag. scient. ASGER DITLEVSEN, København.) 2 ad. Rovterner set den 24de Juli 1938 paa Koklapperne af Student PALM, København. (Meddelelse fra Grosserer CHR. KRÜGER.) — En ad. set den 15de Juli 1939 mellem Amager og Nordre Klapper af HENRIK REEH. (D. O. F. T., XXXIII, 1939.)
47. (Bornholm.)*)
52. (Sundeved.) 1ste December 1928 saas 2 ved Borreshoved. (D. F., 1929.) Det paafaldende sene Tidspunkt paa Aaret

*) Forretningsfører G. KRUSE, Snogebæk, har meddelt Skovfoged A. F. V. SEIER, at Rovternerne i 1926 ynglede i Hundsemyre Mose. Paa en Andejagt tog Fyrpasser JENSEN's Hund en af dens Unger, skarpt forfulgt af den skrigeende Terne. Den har vist sig der senere, men ikke ynglet. (A. F. V. SEIER: „Bornholms Fugle“, 1932.) Da Lokaliteten Hundsemyre Mose efter stedkendte Ornithologers Udsagn absolut ikke er egnet som Yngleplads for Rovternerne, taler Sandsynligheden for, at der maa foreligge en Forveksling med en anden Fugl.

gør dog, at man maa stille sig noget tvivlende overfor Artsbestemmelsens Rigtighed.

- ? „Jyllands Vestkyst“ (KJÆRBØLLING) ♀ juv. (Zool. Museums Journal.)
- ? Paa Svendborg zoologiske Museum findes en ad. ♂ fra Trolleholm, 30te September 1908. Stedbetegnelsen er usikker; paa Generalstabskortet findes nogle Smaaøer Trolleholme ved Øland i Limfjorden (Distrikt 5), og en Gaard „Trolleholm“ Syd for Fiilsø (Distrikt 27), og Eksemplaret stammer formodentlig fra en af disse Lokalteter.

The Occurrence of the Caspian Tern (*Hydroprogne tschegrava* Lep.) in Denmark.

The Caspian Tern has probably never been a common breeding bird in Denmark, but in the first 75 years of the 19th century it was found regularly breeding in several places of the country. According to the literature breeding has been recorded in the years before 1850 near Ribe and on Rømø at the west coast of Jutland, on various small islands in the Kattegat: Nordre Rønner 1827 and Hesselø 1826, and on Enø at the south coast of Seeland. On some small islands near Samsø in the Kattegat about 20 pairs were breeding 1824, 3 pairs in 1870 and a single or a few pair in 1871, 1876, 1877, 1878 and possibly 1880. Since 1880 the Caspian Tern has only been recorded as breeding (a single pair) in the years before 1919 on a small island Græsholmen in the northernmost part of Kattegat. Fig. 1 shows the breeding places before and after 1900. The species is now-a-days a rare bird in Denmark. Not breeding birds have been observed particularly in the southern part of the country as will appear from the map in Fig. 2.
